

CoopAxle 3: Jednorożec

Raport z realizacji projektu

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Projekt został dofinansowany ze środków
Ministerstwa Edukacji Narodowej
w ramach programu „Młodzi Obywatele”

INNOWATORIUM
FUNDACJA WSPIERANIA EDUKACJI I ROZWOJU

Koncepcja badania: Fundacja Wspierania Edukacji i Rozwoju „Innowatorium”

Zespół badawczy: Karol Wittels, Anna Mierzejewska, Jakub Wojtyła, Patrycja Woźnica, Teodor Sobczak, Artur Wywigacz, Katarzyna Strzelecka

Prowadzenie warsztatów badawczych: Katarzyna Strzelecka, Teodor Sobczak, Artur Wywigacz, Katarzyna Osuch

Skład i grafika: Anna Szczepilewska i Katarzyna Strzelecka

Adres:

ul. Sinych Mgieł 9, 05-540 Zalesie Górne

W sieci:

info@innowatorium.org

<https://innowatorium.org>

[FB/innowatorium](#)

Spis treści

<u>Wstęp</u>	4
<u>Cel raportu</u>	5
<u>Dane – Jednorożec</u>	8
<u>Projekt w pigułce</u>	10
<u>Diagnoza lokalna</u>	11
<u>Debata</u>	14
<u>World Cafe</u>	19
<u>Podsumowanie</u>	22

Wstęp

Większość małych miejscowości w Polsce zmagają się z trzema istotnymi problemami: wykluczeniem komunikacyjnym dotyczącym mieszkańców obszarów wiejskich, niską retencją wody w ekosystemach – szczególnie odczuwalną w okresach suszy, które stają się coraz dłuższe – oraz nasilającym się odpływem młodych ludzi do większych ośrodków miejskich. O ile dwa pierwsze zjawiska często pozostają poza głównym nurtem debaty publicznej, o tyle proces migracji młodzieży z terenów wiejskich osiągnął skalę, która czyni go jednym z kluczowych wyzwań dla rozwoju lokalnych społeczności.

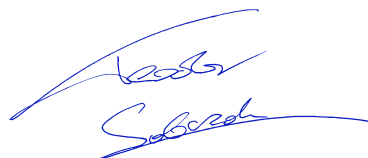
Nasze obserwacje terenowe wskazują, że w wielu małych miastach i gminach tylko około 5% uczniów lokalnych szkół deklaruje chęć pozostania w rodzinnej miejscowości po zakończeniu edukacji. Zdecydowana większość planuje kontynuację nauki na poziomie akademickim, co w naturalny sposób kieruje ich do większych ośrodków posiadających rozbudowaną infrastrukturę edukacyjną i kulturalno-rozrywkową. W konsekwencji miejscowości pozbawione uczelni wyższych i nowoczesnych przestrzeni aktywizujących młodych ludzi tracą zdolność do zatrzymania tej grupy społecznej.

Wobec ograniczonych możliwości powstrzymania odpływu młodzieży na etapie podjęcia studiów, kluczowym wyzwaniem staje się stworzenie warunków sprzyjających ich powrotowi po zakończeniu edukacji. Wymaga to budowania atrakcyjnego wizerunku małych miast jako miejsc zapewniających wysoką jakość życia, bezpieczeństwa, bliskie relacje społeczne oraz poczucie sprawczości. Istotnym elementem tego procesu jest umożliwienie młodym mieszkańcom realnego wpływu na rozwój lokalnej wspólnoty, co sprzyja wzmacnianiu ich identyfikacji z miejscem pochodzenia.

Choć małe miejscowości nie są w stanie konkurować z dużymi miastami pod względem możliwości zatrudnienia czy oferty kulturalnej, dysponują znaczącymi atutami w postaci więzi społecznych, bezpieczeństwa, bliskości natury i dostępności przestrzeni publicznej. Przewaga ta może zostać utrwalona poprzez podniesienie jakości usług publicznych, usprawnienie komunikacji między mieszkańcami a samorządem oraz rozwijanie mechanizmów partycypacji obywatelskiej.

Wracając do wymienionych we wstępie problemów infrastrukturalnych, takich jak transport publiczny czy lokalna retencja wody – rozwiązanie ich jest możliwe dzięki stosunkowo prostym interwencjom technicznym i finansowym. Znacznie trudniejszym, ale kluczowym zadaniem jest przeciwdziałanie odpływowi młodzieży, poprzez włączanie jej w procesy decyzyjne, wspieranie lokalnego wolontariatu i organizacji społecznych oraz umożliwienie podejmowania przez młodzież inicjatyw, również zarobkowych. Dlatego, mimo iż doświadczeni przedstawiciele samorządu posiadają większe kompetencje, warto pozostawić młodym przestrzeń do samodzielnego działania.

Tylko w ten sposób można budować poczucie współodpowiedzialności i inwestycji emocjonalnej młodych ludzi w los swojej małej ojczyzny. Celem polityki lokalnej powinno być więc nie tyle administracyjne zatrzymanie młodzieży, ile stworzenie takich warunków, by decyzja o opuszczeniu rodzinnego miasta była trudna i emocjonalnie kosztowna.

Teodor Sobczak
Prezes Fundacji Innowatorium

Cel raportu

Niniejszy raport ma na celu przedstawienie perspektywy młodego pokolenia w kontekście lokalnej polityki społecznej, kulturalnej i edukacyjnej. Fundamentalnym zamierzeniem jest podniesienie efektywności oraz transparentności działań kluczowych podmiotów funkcjonujących na szczeblu samorządowym i instytucjonalnym. Dostarczamy Państwu, kadrze zarządzającej i decyzyjnej, narzędzie analityczne wspierające proces podejmowania świadomych i adekwatnych interwencji, ukierunkowanych na zaspokojenie zidentyfikowanych potrzeb młodzieży. Równocześnie, poprzez upowszechnienie tych ustaleń, dążymy do uwidocznienia realnej sprawczości i wpływu młodych obywateli na kształtowanie ich najbliższego otoczenia.

Projekt COOPAXLE3 – warsztaty, debata, realna zmiana, który został dofinansowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach programu „Młodzi Obywatele”, swoim zasięgiem objął sześć szkół z mniejszych miejscowości (do 55 tysięcy mieszkańców), z terenu pięciu województw. W ramach projektu młodzież brała udział w warsztatach diagnostycznych, podczas których przygotowała diagnozę lokalną oraz wypracowała pytania do włodarzy, którzy byli „odpytywani” podczas zorganizowanej przez nich debaty. Goście zaproszeni na debatę reprezentowali samorząd, lokalnych przedsiębiorców, lokalne instytucje kultury i sportu czy służby porządkowe.

Niniejszy dokument analityczny został opracowany na podstawie materiału empirycznego zebranego w ramach projektu COOPAXLE3. Został on zsyntetyzowany i uzupełniony o dane statystyczne pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego, wnioski z obserwacji badaczy i trenerów oraz katalog dobrych praktyk wykazujących potencjał do re-

plikacji w celu efektywnego reagowania na potrzeby młodzieży.

Raport jest zwieńczeniem procesu rozwoju świadomości i zaangażowania lokalnego, przez który przeszła młodzież. Jest to zarazem najnowszy element rozwojowy metodyki opracowanej przez Fundację Innowatorium, ukierunkowanej na aktywizowanie młodzieży do działalności obywatelskiej w ramach tzw. małych ojczyzn. Metoda ta stanowi naszą propozycję interwencji w obliczu niekorzystnych trendów demograficznych, które dotyczą mniejsze miejscowości i przyczyniają się do pogłębiania dysproporcji w jakości edukacji na obszarach słabiej zurbanizowanych.

Trzecia edycja projektu COOPAXLE, poza kluczowym celem podnoszenia kompetencji obywatelskich i świadomości młodych ludzi, konfrontowania ich z lokalnym establishmentem oraz inicjowania realnych modyfikacji w funkcjonowaniu społeczności, koncentruje się również na podniesieniu wiedzy i kompetencji otoczenia funkcjonowania młodzieży. Ponadto, strategicznym priorytetem jest osiągnięcie zdolności do autonomicznej reprodukcji projektu (samoreplikacji) przez lokalne społeczności, eliminującej konieczność ingerencji zewnętrznej.

Warto rozmawiać z młodzieżą. Takie zdanie to truizm, ale realizacja takiej rozmowy nie jest łatwa. Starsi narzekają na to, że młodzi są „roszczeniowi”, a „sami nic nie robią”. Młodzi mówią, że dorośli ich „olewają, tylko nakazują i wymagają” (wielu z nas, dorosłych, by się pod tym podpisało – 20 lat temu). Uderzmy się w piersi: w rozmowie z młodymi łatwo popadamy w mentorski ton, sypią się dobre rady i lekceważące westchnienia pod tytułem „no, ale za moich czasów...” i „ta dzisiejsza młodzież”. To

dobry przepis na to, by młodzież straciła chęć do rozmowy.

A zatem co robić? Słuchaj więcej niż mów, dawaj pytania, bądź ciekaw i nie oceniaj, staraj się zrozumieć i upewnij się, że rozumiesz dobrze. To znów – odpowiedź prosta, a jednocześnie nie tak do końca.

Aby lepiej odpowiedzieć na to pytanie, porozmawialiśmy z ekspertami – osobami między 16. a 24. rokiem życia. Oto zestawienie ich wypowiedzi. Jedną z pierwszych była konstatacja, że dorosłym, gdy zwracają się do młodych, zdarza się zapominać o formach grzecznościowych. Ponadto dorośli często „umniejszają” problemy czy uczucia dzieci i młodzieży, spłaszczają je, trywializują. Obracają rozmowy w „życiowe lekcje”, kiedy młodzi nie tego potrzebują i nie o to proszą – ci ostatni czują się wtedy traktowani z góry, jak „gówniarze, którzy nic nie wiedzą”. Dzieje się tak również wtedy, gdy młode osoby przychodzą z ważnymi dla nich sprawami. Żartobliwe, lekkie podejście do tych kwestii, prezentowane przez dorosłych, powoduje, że młodzi tracą pewność siebie i zniechęcają się do dalszej konwersacji. Czasem to oni lepiej rozumieją źródła

barier w komunikacji ze starszym pokoleniem: widzą, że świat bardzo się zmienił, że ludzie w wieku ich rodziców czy dziadków byli wychowani w zupełnie innych czasach, przez co nie rozumieją oni opinii i punktu widzenia młodych. Dorośli „nie chcą się dowiedzieć, jak my myślimy, i zobaczyć świata naszymi oczami”. Jednak czasami dorośli chcą rozmawiać aż za bardzo: zadają zbyt osobiste pytania, drążą tematy, o których młodzi wolą nie mówić, a to „jakby stukać w bombę i czekać aż wybuchnie”. Wystarczy uważność i słowa: „jeśli mnie potrzebujesz, to jestem”. To bardzo ważne, bo czasem młodzi wiedzą, że bez pomocy dorosłych sobie nie poradzą. Jednak by po pomoc przyszli, potrzeba atmosfery zaufania i otwartości ze strony dorosłych, gotowości do zejścia na poziom młodzieży. No i młodzi mają głęboką nietolerancję na słowa rzucane na wiatr i brak szczerości – są detektorem gładkich i pustych obietnic.

Oni sami mówią: „wiemy dużo i chętnie się tym podzielimy, jeśli ktoś pyta ze szczerej ciekawości”. Młodzież dużo lepiej śledzi i nadąża za światem, jego problemami; może być dla nas przewodnikiem po tym świecie. Lepiej też wie, „co w trawie piszczy” w jej własnych miejscowościach. To młodzi

Ilustracja 1. Warsztaty z młodymi mieszkańcami Jednorożca, 2025

Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

korzystają z publicznej przestrzeni: od chodników i ulic, poprzez środki transportu, po instytucje takie jak biblioteki itp. Mają „swoje miejsca”, często te, do których dorośli nie zaglądną. Sami czują, że mogliby być siłą napędową lokalnej społeczności – gdyby tylko ktoś traktował ich zdanie i obserwacje poważnie. Bywają ekspansywni, idąc w kierunku dorosłości, „wyrąbują” sobie niezależność w sposób często nieakceptowalny – i wiedzą o tym. Ale mają świadomość, że za ich zachowaniem stoi ważna dla nich potrzeba. I znów – gdyby ktoś chciał słuchać, to oni wiedzą, jak ograniczyć np. akty wandalizmu. Czy nie warto z tego skorzystać?

Usłyszenie odpowiedzi wymaga budowania relacji na długo wcześniej, zanim zaczniemy oczekiwać od młodzieży, by „nam powiedziała”, by się włączyła, zaangażowała, zmieniła swoje zachowanie. Młodzi chcą mówić i chcą być słyszani. Za tym, że milczą lub manifestują swoją obecność w buntowniczy sposób, często stoi brak wiary, że ich głos się liczy. Wysłuchanie się w ten głos, zrozumienie, jakie potrzeby stoją za formułowanymi oczekiwaniami, np. powtarzającym się zawsze i wszędzie postulatem: „chcemy, by w naszej miejscowości był McDonald’s i wielkie centrum handlowe”, procentuje otwartością i gotowością młodych do dialogu. Może się okazać, że za pragnieniem McDonald’sa stoi potrzeba własnego miejsca do spotkań.

Nie ma jednej złotej metody dotarcia do młodych. Warto być cierpliwym, szczerym i otwartym, szukać dróg komunikacji i eksperymentować. W naszej metodzie używamy gier symulacyjnych, metod warsztatowych, kładziemy duży nacisk na budowanie atmosfery. Zaczynamy od rozluźniających (tzn. „luzackich”, często śmiesznych) zabaw, ale też od poznania uczestników warsztatów (np. poprzez zabawę polegającą na podaniu swojego imienia z przymiotnikiem określającym tę osobę, zaczynającym się na pierwszą literę imienia – zabawa spopularyzowana ostatnio w serialu „1670”). Dzięki tej prostej zabawie my – obcy ludzie możemy podejrzeć odrobinę charakter młodych, dowiedzieć się, jak zachowują się jako grupa, a przede wszystkim

dać im i nam okazję do przedstawienia się, poznania swoich imion. To pomaga nam też w dalszej pracy z grupą.

Potem, poprzez grę, pytamy ich o zdanie: o ich potrzeby, ich spostrzeżenia, opinie, obawy i marzenia. Gra daje ogromne możliwości otwierania się uczestników, pozwala im niejako zza zasłonki, jaką staje się rola w grze, opowiedzieć o tym, co widzą i słyszą w swoim otoczeniu. Warto pamiętać, że gra to furtka, dzięki której późniejsze działania stają się łatwiejsze. Dostarcza prawdziwych doświadczeń w nieprawdziwych, a przez to bezpiecznych okolicznościach. Pozwala na spojrzenie z dystansu i popełnianie błędów bez konsekwencji. Bardzo ważne jest następujące po rozgrywce podsumowanie warsztatów, gry – pytamy wtedy o doświadczenie, odczucia, refleksje. Pytamy: „dlaczego tak czułeś/czułaś, czemu przyjąłeś/przyjęłaś taką postawę, jakie są z tego korzyści”. Omawiamy różne strategie w grze i przyglądamy się temu, co idzie za taką czy inną strategią, jakie są jej konsekwencje. Łatwiej wtedy pokazać inne możliwości wyboru, inną perspektywę: „ty się czujesz tak/ masz takie problemy/ potrzeby, a ktoś inny takie”. I porozmawiać o tym, co jest tu i teraz, w rzeczywistości, i co można z tym zrobić.

Pod tym linkiem znajdziesz materiały, które pomogą Ci zrealizować podobny do CoopAxle’a projekt samodzielnie:

<https://innowatorium.org/coopaxle3/>.

Jednak jeśli chcesz wiedzieć, jak robią to inne organizacje, to zajrzyj tu:

- <https://sosdlaedukacji.pl/debaty-mlodziezowe/>;
- <https://zwolnienizteorii.pl/>;
- <https://www.debatywszkole.pl/>;
- <https://projektyedukacyjne.org/szkolne-kluby-debat/>;
- https://www.pah.org.pl/wp-content/uploads/2017/06/2017_dlaszkol_kampania_zrobmy-pokoj_poradnik_jak_zorganizowac_debate.pdf.

Dane - Jednorożec

Demografia

W roku 2024 liczba ludności gminy wiejskiej Jednorożec wyniosła 6575 (kobiety – 3263, mężczyźni – 3312). Na podstawie danych GUS, w gminie można zauważyć ujemne saldo migracji. Jedynym wyjątkiem na przestrzeni czterech lat (2021–2024) jest rok 2022, w którym odnotowano dodatnie saldo (+2). Był to także rok z największą liczbą zamel-

dowań (63) oraz najmniejszą liczbą wymeldowań (61) w tym okresie. W pozostałych latach (2021, 2023, 2024) saldo migracji pozostawało ujemne, osiągając wartości od –22 do –40, co wskazuje na systematyczny odpływ ludności z gminy. W związku z tym można sądzić, że Jednorożec boryka się z problemem wyludniania się miejscowości (tab. 1).

Tabela 1. Saldo migracji w gminie Jednorożec, 2021–2024

Rok	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo migracji
2024	54	76	–22
2023	49	89	–40
2022	63	61	2
2021	41	71	–30

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/2031>.

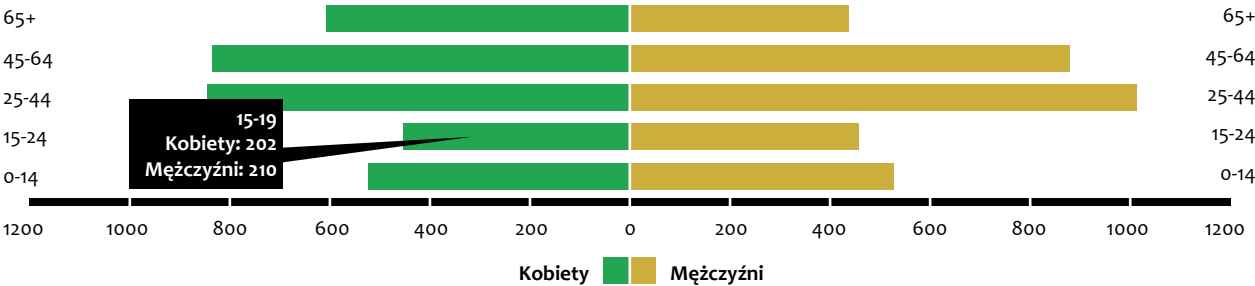
Analiza danych dotyczących urodzeń i zgonów wskazuje, że w latach 2022–2024 gmina Jednorożec zanotowała ujemny przyrost naturalny. Największy spadek zaobserwowano w 2022 roku (–22), natomiast w kolejnych latach sytuacja nieco się polep-

szyła – w 2024 roku przyrost wynosił –8. Mimo tej poprawy, można zaobserwować malejącą liczbę urodzeń, co jest jedną z przyczyn starzenia się społeczności gminy Jednorożec (tab. 2, wykres 1).

Tabela 2. Przyrost naturalny w gminie Jednorożec, 2022–2024

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2024	49	57	–8
2023	64	83	–19
2022	65	87	–22

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/2031>.

Wykres 1. Piramida wieku mieszkańców gminy Jednorożec, 2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/2031>.

Rynek pracy

Według danych GUS, na przestrzeni lat 2021–2024 można zaobserwować niewielkie, ale zauważalne wahania stopy bezrobocia na terenie gminy Jednorzec. Najwyższy poziom odnotowano w roku 2023 (13,3%), a najniższy w 2024 (9,2%). Pomimo spadku w ostatnim roku, stopa bezrobocia w gminie pozostaje znacznie wyższa niż średnia krajowa (5,1%) oraz średnia dla województwa mazowieckiego (4,0%; tab. 3).

Tabela 3. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Jednorzec w latach 2021–2024

Rok	Stopa bezrobocia
2024	9,2%
2023	13,3%
2022	11,6%
2021	12,7%

Źródło: Polska w liczbach, www.polskawliczbach.pl/gmina_Jednorzec.

Oświata i wychowanie

Z danych wynika, że wydatki gminy na oświatę i wychowanie rosły na przestrzeni lat 2021–2024. W analizowanym okresie różnica wyniosła prawie 6 mln złotych, co oznacza wzrost o ponad 45%. Największy przyrost można zaobserwować pomiędzy rokiem 2023 a 2024, gdzie wydatki wzrosły o ponad 3 mln złotych. Taka tendencja może świadczyć o zwiększonym zaangażowaniu władz gminy w rozwój edukacji, poprawę warunków nauczania oraz wspieranie placówek oświatowych. Może to pozytywnie wpłynąć na jakość kształcenia i życia mieszkańców miejscowości Jednorzec.

Tabela 4. Wydatki gminy Jednorzec na oświatę i wychowanie, 2021–2024

Rok	Wydatki – oświata i wychowanie
2024	18 852 752,84 PLN
2023	15 790 291,31 PLN
2022	13 836 953,66 PLN
2021	12 890 763,23 PLN

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/2031>.

W gminie Jednorzec działają trzy szkoły podstawowych i dwie ponadpodstawowe (liceum ogólnokształcące i szkoła branżowa I stopnia). Liczba uczniów szkół podstawowych w latach 2021–2023 sukcesywnie malała. Z kolei liczba uczniów szkół

ponadpodstawowych znajdowała się w tym czasie na porównywalnym poziomie (tab. 5).

Tabela 5. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w gminie Jednorzec w latach 2021–2023

Rok	Uczniowie szkół podstawowych	Uczniowie liceum ogólnokształcącego	Uczniowie szkoły branżowej I st.
2023	487	144	42
2022	506	157	33
2021	555	143	32

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/2031>, Polska w liczbach, www.polskawliczbach.pl/gmina_Jednorzec.

Projekt w pigułce

W dniach 7-8 października 2025 roku, w Jednorózcu odbyły się warsztaty edukacyjne angażujące młodzież w życie obywatelskie jej gminy. Zajęcia prowadzone były przez trenerów Fundacji Wspierania Edukacji i Rozwoju „Innowatorium” i zostały dofinansowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach programu „Młodzi Obywatele”. W warsztatach brali udział uczniowie Liceum Ogólnokształcącego w Jednorózcu, a głównym tematem poruszonym na spotkaniach były potrzeby młodzieży i możliwości realnego wpływu na lokalną politykę młodzieżową.

Pierwszego dnia grupy wykorzystały autorską grę edukacyjną „Invest In...”, która pozwoliła im dokonać diagnozy lokalnej oraz ich własnych potrzeb. Następnie młodzież przygotowała listę mocnych i słabych stron swojej miejscowości, a także sformułowała tzw. „Koncert życzeń”, czyli wizje wymarzonych rozwiązań, które jej zdaniem poprawiłyby tu jakość życia. Zwieńczeniem spotkania była otwarta debata z udziałem młodzieży i zaproszonych gości, m.in. lokalnych samorządowców. Była to okazja do rozmowy z władzami, ale również i zaprezentowania wyników wcześniejszej pracy warsztatowej.

W trakcie dyskusji uczniowie zadali 25 wnikliwych pytań, które dotyczyły bieżących problemów i planów rozwoju miejscowości. Wśród poruszanych zagadnień znalazły się między innymi kwestie dostępności usług, w tym oferty sportowej i kulturowej, infrastruktury, bezpieczeństwa, opieki zdrowotnej oraz środków transportu publicznego.

Uczniowie pracowali również w formule World Cafe, które jest narzędziem umożliwiającym pogłębienie poruszanych zagadnień w mniejszych grupach. Wynikiem tego zadania było wypracowanie propozycji kanału i zasad komunikacji z władzami, przeanalizowanie szans oraz zagrożeń rozwojowych gminy w perspektywie pięciu lat oraz określenie, co sami uczniowie, jako młodzi mieszkańcy, mogą zrobić dla swojej miejscowości i jakiego wsparcia oczekują od samorządu.

Ilustracja 2. Przebieg projektu w pigułce

Diagnoza lokalna

Mocne strony gminy

Podczas warsztatów młodzież przeprowadziła analizę gminy Jednorozec, wskazując jej zalety. Wnioski płynące z pracy uczniów pokazują, że miejscowość posiada wiele atutów, które czynią ją atrakcyjnym miejscem zamieszkania. Do mocnych stron należą m.in. walory przyrodnicze i turystyczne oraz rozwinięta oferta usług, edukacji i rekreacji.

Wśród zalet młodzież wymieniała Ośrodek Zdrowia, zapewniający mieszkańcom dostęp do opieki medycznej. Jednorozec cechuje się również wysokim poziomem bezpieczeństwa publicznego, dzięki sprawnie działającym służbom Policji i Ochotniczej Straży Pożarnej. Ponadto w gminie funkcjonują hydrofornia i oczyszczalnia ścieków, które pozytywnie wpływają na stan środowiska. Dzięki powyższym atutom, mieszkańcy mogą czuć się bezpiecznie i mają zapewnione dobre warunki życia.

Gmina posiada również dobrze rozwiniętą sieć handlowo-usługową. Młodzież wspominała, że działa tu wiele obiektów gastronomicznych, sklepów spożywczych oraz centrum handlowe, a także sale bankietowe służące organizacji uroczystości i spotkań. Ponadto bliskość kolei ułatwia komunikację z innymi miejscowościami, a rozwinięty handel świadczy o aktywności mieszkańców i sprzyja rozwojowi miejscowości Jednorozec.

Gmina oferuje szeroki wachlarz dobrze wyposażonych placówek edukacyjnych, od żłobków i przedszkoli, po szkoły podstawowe i średnie. Ważną instytucją wspierającą rozwój intelektualny i zainteresowania młodzieży jest Biblioteka, stanowiąca przestrzeń do nauki. W sferze kultury i tożsamości lokalnej Jednorozec pielęgnuje tradycję kurpiowską i lokalne dziedzictwo. W mieście znajdują się też miejsca pamięci i symboliczne obiekty, takie jak kościół, cmentarz wojenny czy Pomnik Jednorozca, który stał się znakiem rozpoznawczym gminy.

Według młodzieży Jednorozec daje wiele możliwości aktywnego spędzania czasu. Do dyspozycji są obiekty sportowe, takie jak stadion, boisko i siłownia oraz liczne ścieżki rowerowe i place zabaw. Gmina wspiera rozwój sportu poprzez dofinansowania dla grup rekreacyjnych oraz działalność lokalnej drużyny piłkarskiej i NGO, takich jak harcerstwo, Klub Seniora czy stowarzyszenie „Jednorozec robi co może”, które angażują dzieci, młodzież i dorosłych w różnorodne aktywności sportowe, a także społeczne.

Jednym z większych atutów Jednorozca, wielokrotnie wskazywanym przez młodzież, są jego walory przyrodnicze i krajobrazowe. Gmina położona jest w otoczeniu lasów, blisko rzeki, a także terenów zieleni, które stanowią doskonałe miejsce do rekreacji, spacerów i wypoczynku na świeżym powietrzu. Czyste powietrze, brak tłoku i spokojny charakter miejscowości sprawiają, że Jednorozec jest przyjaznym miejscem do życia, szczególnie dla osób ceniących naturę. Ponadto w granicach gminy znajdują się również pomniki przyrody oraz obszar Natura 2000. Młodzież zwracała uwagę na ładny i zróżnicowany krajobraz, który nadaje miejscowości wyjątkowy charakter.

Słabe strony gminy

Podczas warsztatów młodzież wskazała, że jednym z zauważalnych problemów gminy Jednorozec są ograniczone możliwości spędzania czasu wolnego. Miejscowości brakuje miejsc, w których mieszkańcy, w tym młodzi ludzie, mogliby się integrować, rozwijać czy też po prostu odpoczywać, takich jak kawiarnia lub podobne tego typu lokale. Uczniowie zwrócili również uwagę na niewykorzy-

staną w tym kontekście infrastrukturę: przykładowo, zamknięty w okresie wakacyjnym stadion, który mógłby stanowić ważne miejsce spotkań i aktywności. Ponadto brakuje im wszelkiego rodzaju wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych, które w Jednorożcu odbywają się ponoć zbyt rzadko, a mają istotny wpływ na budowanie się relacji i wspólnoty.

Walory rekreacyjne gminy obniżają również zaniedbania w zakresie utrzymania przestrzeni i stanu środowiska, na co zwrócili uwagę uczestnicy warsztatów. Podkreślali oni, że w miejscowości, na ulicach widoczny jest brud, co negatywnie wpływa na estetykę przestrzeni publicznej. Zauważyli również problem powstawania nielegalnych wysypisk, które stanowią ogólne zagrożenie dla środowiska, jak i zdrowia mieszkańców. Istotnym problemem jest również zanieczyszczenie wód, a co za tym idzie, występowanie w niej bakterii. System ochrony i kontroli jakości wód wymaga poprawy. Dodatkowo młodzież wskazała na źle zagospodarowane tereny i nieużytki, które mogłyby zostać wykorzystane w bardziej funkcjonalny sposób.

Wśród słabych stron gminy Jednorożec, młodzież wymieniła też problemy związane z transportem publicznym. Rzadkie kursy autobusów utrudniają uczniom codzienne dojazdy do szkół czy też pracy. Dodatkową niedogodnością jest brak przystanków autobusowych w mniejszych miejscowościach, co ogranicza mobilność tamtejszych mieszkańców. Ponadto wspomniano o dziurach w jezdni, które wpływają negatywnie na komfort podróży.

Obszar edukacji w Jednorożcu jest według uczniów obarczony szeregiem problemów. Młodszym brakuje możliwości rozwoju, w tym szkoleń czy warsztatów, na których mogliby nabywać nowe umiejętności i poszerzać swoją wiedzę. Stan samego budynku szkoły, w której odbywały się warsztaty, budzi wątpliwości. Młodzież zwracała uwagę na przeciekający dach w hali i patio oraz na panujące w środku zimno, będące wynikiem nieszczelności okien.

W zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, uczestnicy warsztatów wskazali na dwa główne

problemy. Pierwszym z nich jest słabo funkcjonujący Ośrodek Zdrowia, w którym brakuje specjalistów, co utrudnia mieszkańcom dostęp do odpowiedniej opieki medycznej. Drugim jest brak monitoringu na terenie miejscowości, co w opinii młodzieży negatywnie wpływa na poczucie bezpieczeństwa.

Wśród innych wad zauważonych przez młodych ludzi znalazły się kwestie związane z ogólnym komfortem i jakością życia w Jednorożcu. Uczniowie zwrócili uwagę na niewystarczające wykorzystanie naturalnych zasobów gminy oraz ograniczoną liczbę miejsc pracy, zwłaszcza dla młodzieży, co skutkuje brakiem perspektyw rozwoju zawodowego. Brak schroniska dla zwierząt, toalet publicznych, dobrego Internetu czy nawet hotelów ogranicza funkcjonalność i atrakcyjność miejscowości.

Ilustracja 3. Warsztaty z młodymi mieszkańcami Jednorożca

Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Koncert życzeń

Program warsztatów zawierał również zadanie, w którym młodzież opisała swoje potrzeby i oczekiwania wobec samorządu. Młodzież skupiła się na trzech różnych aspektach. Jednym z nich były miejsca oraz sposoby spędzania wolnego czasu. Uczniowie szkoły średniej wskazali, że potrzebna jest lepsza oferta kulturalna oraz miejsce, w którym mieszkańcy mogliby się integrować. Wśród propozycji pojawiły się dyskoteki, młodzieżowa kawiarnia, więcej boisk sportowych i basen, które dałyby nowe szanse na aktywne spędzanie wolnego czasu. Jednym z pomysłów było także lepsze zagospodarowanie centrum, w którym mogłyby się znaleźć nowe sieci sklepów.

Pojawiła się również kwestia infrastruktury miejscowości, a dokładniej poprawienia jej stanu, w tym poprzez remont dróg i chodników, budowę ścieżek rowerowych czy konserwację budynku szkoły. Młodzież zwróciła też uwagę na zagospodarowanie terenów wokół szkoły, które mogłyby posłużyć jako miejsce spędzania czasu na świeżym powietrzu. W kontekście środków transportu publicznego, uczniowie prosili o dodanie linii autobu-

sowych, które pomogłyby im w przemieszczaniu się po całym terenie gminy, a także o możliwość darmowego dojazdu do szkoły, szczególnie w przypadku uczniów dojeżdżających z innych miejscowości.

Podjęta została również kwestia bezpieczeństwa i zdrowia, które są bardzo ważnymi aspektami życia mieszkańców. Kilka osób wspomniało o dofinansowaniu służby zdrowia, której obecna jakość jest niezadowolająca. Uczniowie zwrócili również uwagę na poprawę bezpieczeństwa osób poruszających się pieszo, np. poprzez dokładniejsze oświetlenie ulic. Prosilili o podobne udogodnienia na terenie orlika, gdzie chcieliby dłużej spędzać czas, ale ze względu na słabe oświetlenie nie mają na to szansy.

Ilustracja 4. Warsztaty z młodymi mieszkańcami Jednorożca
Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Ilustracja 5. Warsztaty z młodymi mieszkańcami Jednorożca
Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Debata

8 października 2025 roku w Jednoróźcu odbyła się debata z udziałem młodych mieszkańców oraz zaproszonych gości, wśród których byli: Wójt Gminy Jednoróžec Krzysztof Nizielski, Przewodniczący Rady Gminy Jednoróžec Tadeusz Sobolewski, Radny Powiatu Przasnyskiego Tadeusz Niestępski, Dyrektor Gminnego Zespołu Oświaty w Jednoróžcu Wojciech Łukaszewski, Dyrektor Gminnej Biblioteki

Publicznej w Jednoróžcu Anna Urbaniak oraz Komendant Ochotniczej Straży Pożarnej w Jednoróžcu Andrzej Kosała. Spotkanie miało na celu omówienie spraw ważnych dla młodzieży oraz zadanie panelistom 25 istotnych pytań. Goście odpowiadali na pytania, wyjaśniając aktualne działania gminy oraz plany na przyszłość.

Ilustracja 6. Debata z zaproszonymi gośćmi

Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Ilustracja 7. Debata z zaproszonymi gośćmi

Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Ilustracja 8. Debata z zaproszonymi gośćmi

Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Ilustracja 9. Debata z zaproszonymi gośćmi

Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

PYTANIA MŁODZIEŻY	ODPOWIEDZI PANELISTÓW
1. Jakie są plany gminy dotyczące poprawy transportu publicznego między poszczególnymi miejscowościami?	• Aktualnie prowadzone są rozmowy z powiatem na temat połączeń. • Na ten moment, jeśli gmina otrzyma środki, to rozważy połączenie komunikacyjne dla starszych osób, np. do Urzędu Gminy.
2. Czy władze gminy rozważają stworzenie miejsca integracji dla mieszkańców – np. klubu młodzieżowego lub skateparku?	• Od roku są plany na zagospodarowanie budynku przy szkole w Jednorożcu. • Co do skateparku, to gmina przyjmuje wszelkie tego typu propozycje i stara się pozyskać środki zewnętrzne właśnie w celu ich realizacji.
3. Czy gmina planuje rozbudowę ścieżek rowerowych i chodników w mniejszych miejscowościach?	• Trwają prace logistyczne dot. rozbudowy ścieżek rowerowych. • Na ten moment prowadzone są rozmowy z Powiatem Przasnyskim w celu wykonania ścieżki od ronda w Jednorożcu do Drożdżewy.
4. Czy możliwe jest przearanżowanie miejsca na terenie szkoły – obok orlika, gdzie są tylko drzewa, a mogłyby być np. altanki lub choćby kilka ławek z możliwością ładowania telefonu?	• Teren obok orlika to teren LS, czyli taki, na którym powinien rosnąć las. • Natomiast wykonanie ławek czy też altanek jest jak najbardziej możliwe, ponieważ nie jest to infrastruktura inwazyjna. • Do tego również potrzeba funduszy.
5. Czy gmina może wesprzeć szkołę w kwestii wymiany okien?	• Gmina Jednorożec wykonała specjalny dokument, audyt energetyczny, który ma na celu sprawdzanie, w których miejscach ucieka ciepło. • Problem jest gminie znany i będzie się ona starać o dofinansowanie na wymianę tych okien.
6. W naszej szkole sprawy związane z ochroną środowiska są ważnym tematem – czy gmina może przeprowadzić kampanię edukacyjną wśród mieszkańców promującą zachowania proekologiczne? Młodzież z pewnością chętnie zaangażuje się w takie działania – oczywiście, o ile plany nie będą boomerskie :)	• Gmina jak najbardziej wspiera takie inicjatywy we wszystkich szkołach, dlatego też jest chętna do pomocy. • <i>Nic dla Was bez Was.</i> • Ponownie powraca temat finansów potrzebnych na pokrycie tego typu inicjatyw.
7. Mieszkańcy okolicznych miejscowości z pewnością byliby bardzo zadowoleni, gdyby powstały zadaszone przystanki autobusowe – czy można jakoś spełnić ten postulat (pytanie kieruję do obu Panów Radnych)?	• Gmina nie może zagospodarować gruntów, które do niej nie należą. Jeśli należą, to podejmie ku temu kroki, natomiast większość decyzji w tym zakresie należy do powiatu. • Montaż takich przystanków jest również kosztowny, więc bez odpowiednich środków nie będzie możliwe ich wykonanie. • Na przestrzeni dziesięciu lat zakupionych zostało osiem albo dziesięć takich przystanków.

PYTANIA MŁODZIEŻY

ODPOWIEDZI PANELISTÓW

8.

Czy możliwe jest zorganizowanie akcji edukacyjnej kierowanej do seniorów, która miałaby na celu przekazanie im podstawowych umiejętności związanych z załatwianiem różnych spraw online (pytanie do wszystkich gości)?

- Taka inicjatywa jest jak najbardziej potrzebna ze względu na różnego rodzaju oszustwa internetowe i kradzieże.
- Gmina już prowadzi takie akcje i namawia młodzież do uczestnictwa w warsztatach w ramach zajęć szkolnych.

9.

Jakie działania podejmuje gmina w walce z obecnością w wodzie bakterii *E. coli*?

- Jedynym sposobem na wyeliminowanie bakterii jest chlorowanie wody.
- Gmina chloruje tę wodę i przeznaczają duże ilości środków na pozbycie się bakterii w celu uzyskania czystej wody.
- Powodem skażenia wody są zazwyczaj osoby trzecie, nieposiadające zaworów antyskażeniowych w domach.

10.

Jakie są średnie – miesięczne wydatki Biblioteki na zakup nowych pozycji czytelnictwa?

- Budżet na zakup nowych książek do Biblioteki wynosi 20 tys. zł; zamawiana jest literatura różnych gatunków, dla każdej grupy wiekowej.
- W Bibliotece znajduje się słoik, który działa jak system zgłaszania szukanych lub oczekiwanych przez mieszkańców tytułów.
- Dyrektor Biblioteki zachęca również do przynoszenia książek, z których mieszkańcy już nie korzystają, żeby można było je również wprowadzić do katalogu literatury do wypożyczenia.

11.

Jak Państwo oceniają perspektywy zawodowe młodzieży w Jednorozcu i jak Państwo mogą wpływać na nasze szanse w tym obszarze?

- Tylko trzy z 43 osób zadeklarowało, że chcą zostać w Jednorozcu po ukończeniu szkoły średniej.
- Zespół Szkół jest największym zakładem pracy w gminie.
- Paneliści uważają, że perspektywy zawodowe w głównej mierze zależą od młodzieży.
- Proponują jednak dołączenie do różnych organizacji znajdujących się na terenie gminy.

12.

W jaki sposób gmina informuje mieszkańców o swoich działaniach?

- Biblioteka upowszechnia informacje o wydarzeniach poprzez plakaty i profile w mediach społecznościowych (głównie grupa na Facebooku).
- Informuje o tym również dyrekcje szkół, które mogą przekazać to dalej nauczycielom oraz uczniom.

13.

Jakie jest stanowisko władz gminy wobec bezdomności zwierząt na terenie gminy – jakie działania profilaktyczne prowadzi gmina na tym polu?

- Problem bezdomnych zwierząt głównie stanowią psy, które błąkają się po ulicach i są zabierane przez specjalne organy do schroniska na terenie gminy.
- Zostało jednak również zauważone, że bardzo duża liczba mieszkańców wypuszcza swoje psy poza domy i ogrody, szczególnie w okresie wakacyjnym.

PYTANIA MŁODZIEŻY	ODPOWIEDZI PANELISTÓW
	• Samorząd namawia mieszkańców do sterylizacji oraz czipowania swoich zwierząt. • Programy opieki nad psami oraz kotami cały czas działają, a w ciągu ostatnich pięciu lat gmina wydała około 70 tys. zł na sterylizację zwierząt ze schronisk.
14. W niektórych miejscach zalegają duże ilości odpadów – czy gmina podejmuje stosowne działania w celu ograniczenia tego zjawiska i jak oceniana jest współpraca z firmą wywożącą odpady komunalne?	• Dyrektor Gminnego Zespołu Oświaty komunikuje, że problemy z zalegającymi odpadami należy natychmiast zgłaszać organom, np. poprzez portal gov.pl. • Zewnętrzna firma Błysk zajmuje się wywożeniem śmieci w gminie i, z powodu inflacji, koszty wywożenia śmieci mogą wzrosnąć.
15. Czy gmina prowadzi działania mające na celu zachęcenie potencjalnych inwestorów do otwierania nowych firm?	• Gmina nie ma funduszy na wspieranie lokalnego rynku, jest to głównie zadanie Powiatowego Urzędu Pracy. • Obecnie kwota, którą wspiera się na sam początek mieszkańców zakładających własną działalność, wynosi 36 tys. złotych.
16. Jak mocno wybrzmiewają na spotkaniach rady powiatu sprawy gminy Jednorózek (pytanie do Pana Radnego Tadeusza Niestępskiego)?	• Radny Tadeusz Niestępski deklaruje, że podczas spotkań rady powiatu zwraca uwagę na sprawy gminy Jednorózek. • Na przestrzeni ostatnich pięciu-siedmiu lat gmina zdobyła dofinansowania o sumarycznej wartości 30 mln złotych.
17. Jakie działania związane ze sportem i rekreacją mieszkańców planuje gmina i jaka część budżetu jest na to przeznaczona?	• Planowany jest konkurs na ofertę sportową, który będzie skierowany do organizacji pozarządowych ubiegających się o środki finansowe na rozwój sportu i rekreacji. • Obecnie na terenie gminy są dwie takie organizacje – „Mazowsze Jednorózek” oraz stowarzyszenie „Jednorózek robi co może”. • Organizowane są zawody oraz treningi dla dzieci (we wtorki). • Samorząd deklaruje, że stara się wspierać rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.
18. Dlaczego w Jednorózcze nie ma specjalistycznych usług lekarskich – np. stomatologicznych, okulistycznych czy dermatologicznych?	• W Jednorózcze i w Żelaznej znajdują się dwa ośrodki zdrowia i podstawowa opieka zdrowotna z prywatnej firmy, która zapewnia podstawowe potrzeby – lekarza rodzinnego i lekarza pediatrę dla dzieci. • Jeśli chodzi o stomatologa, to jest podpisany kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia w Jednorózcze. • Obecnie jest problem z niedofinansowaniem oraz brakiem odpowiedniej liczby lekarzy, dlatego paneliści zachęcają młodzież do edukacji w tym kierunku oraz powrotu do rodzinnej miejscowości w poszukiwaniu pracy, którą tutaj w tej dziedzinie znajdują. • Samorząd cały czas stara się o zabiegi medyczne, żeby było ich jak najwięcej, ale to jest w gestii Narodowego Funduszu Zdrowia.

PYTANIA MŁODZIEŻY**ODPOWIEDZI PANELISTÓW****19.**

W jaki sposób gmina stara się ograniczać zjawisko alkoholizmu?

- Obecnie w gminie sprzedaje się bardzo dużo alkoholu, dlatego są terapeuci i fachowcy, a samorząd, jeśli ktoś się do niego zwraca z prośbą o pomoc, to stara się taką osobę wesprzeć; stara się wspierać osoby z problemem alkoholowym, ale także ich najbliższych – rodzinę, dzieci oraz współmałżonków.
- Sklepy muszą mieć koncesję, płacić Urzędowi Gminy oraz robić sprawozdanie kwartalne, dzięki czemu mogą sprzedawać alkohol do konkretnej godziny.

20.

Czy my jako młodzież możemy pomóc w realizacji niektórych pomysłów?

- Młodzież może aktywnie wspierać działania gminy, uczestnicząc w wydarzeniach, festynach, akcjach charytatywnych i warsztatach.
- Padła propozycja powołania Młodzieżowej Rady Gminy, która spowoduje, że głos młodych mieszkańców będzie słyszalny i młodzież będzie miała realny wpływ na to, co chce robić na terenie gminy.
- Gmina zachęca, by młodzież dzieliła się swoimi pomysłami.

21.

Dlaczego publiczne toalety znajdujące się przy Top Marcecie są zamknięte?

- Toalety są udostępniane tylko w dni targowe (środa i sobota), w pozostałe dni toalety są zamknięte.
- Ograniczenie wynika z konieczności utrzymania czystości i porządku.
- Pani sprzątająca, która dba o toalety, zgłaszała problemy związane z bałaganem i niszczeniem mienia.
- Większość mieszkańców dba o mienie publiczne, jednak niektórzy dopuszczają się aktów wandalizmu, co uniemożliwia całodobowe korzystanie z obiektu.

22.

Czy jest możliwość zorganizowania domu kultury w budynku przy rondzie – np. z salonem gier (kręgle, bilard, kawiarnia)?

- Gmina zamierza kupić inny budynek blisko szkoły, który miałby pełnić funkcję miejsca spotkań dla młodzieży.
- Planowana jest duża sala z ekranem, możliwe wykorzystanie na gry, kręgle, bilard lub inne formy rekreacji, typowo dla młodzieży.
- Samorząd zachęca mieszkańców i przedsiębiorców do angażowania się w tworzenie miejsc spotkań i atrakcji, ponieważ takie inicjatywy wiążą się z kosztami.

23.

Dlaczego w Jednoróźcu nie ma grup dziecięcych i młodzieżowych w Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP)?

- Paneliści aktywnie zachęcają dzieci i młodzież do wstępowania do OSP Jednoróźec.
- Drużyna organizuje różnorodne pokazy, zajęcia i akcje, które mają przyciągnąć młodych członków.

PYTANIA MŁODZIEŻY

ODPOWIEDZI PANELISTÓW

24.

Czy jest możliwość remontu budynku naprzeciwko szkoły – przecież wygląda strasznie?

- Parter należy do prywatnych właścicieli, piętro do gminy.
- Ekspertyza wskazuje na konieczność kapitalnego remontu, a szacowany koszt modernizacji wynosi około 2 mln złotych.
- Gmina nie ma środków na remont, dlatego chciała odsprzedać piętro właścicielom parteru, ale oni nie chcą go kupić.

25.

Czy możliwe jest zapewnienie mieszkańcom lepszego sygnału internetowego? W niektórych gminach w Polsce mieszkańcy mogą korzystać bezpłatnie z sieci, a u nas nie tylko nie jest bezpłatnie, ale też w wielu miejscach sygnał jest po prostu słaby.

- Samorząd gminy nie jest odpowiedzialny za budowę nowych nadajników telefonicznych, Internetu ani światłowodów.
- Gmina monitoruje sytuację i wysyła pisma do Urzędu Komunikacji Elektronicznej z prośbą o wsparcie w budowie infrastruktury – UKE zazwyczaj odsyła gminę do operatorów komercyjnych.
- Operatorzy nie są zainteresowani inwestycjami w niektórych miejscowościach, ponieważ są to ogromne koszty.

Wnioski

Deбата w Jednorożcu pokazała, że gmina jest otwarta na dialog i współpracę z młodzieżą, a wiele działań jest już realizowanych lub w trakcie planowania. Samorząd podejmuje rozmowy z powiatem w sprawie rozwoju komunikacji i infrastruktury, stara się o środki zewnętrzne na inwestycje, takie jak rozbudowa ścieżek rowerowych, modernizacja budynków czy tworzenie miejsc sprzyjającym spotkaniom dla młodych. Wspiera również inicjatywy

społeczne, edukacyjne i kulturalne, finansuje bibliotekę, akcje profilaktyczne i sportowe oraz zachęca młodzież do aktywnego udziału w życiu lokalnym, m.in. poprzez pomysł powołania Młodzieżowej Rady Gminy. Władze podkreślają, że zależy im na rozwoju, bezpieczeństwie i dobru mieszkańców, a współpraca i wspólne inicjatywy są kluczem do dalszego rozwoju Jednorożca.

World Cafe

Ważnym elementem warsztatów była praca w formule World Cafe, sprzyjającej wymianie myśli i pogłębieniu dyskusji w mniejszych grupach. W tym przypadku, uczniowie zostali podzieleni na cztery stoły. Dzięki temu młodzież mogła w sposób usystematyzowany przedstawić swoje spostrzeżenia, a także wspólnie poszukać rozwiązań. Podczas spotkania uczestnicy podjęli cztery kluczowe kwestie:

- wypracowanie kanałów i zasad komunikacji między urzędem a młodzieżą,

- wizja kierunku rozwoju gminy w perspektywie pięciu lat w kontekście szans,
- wizja kierunku rozwoju gminy w perspektywie pięciu lat w kontekście zagrożeń,
- obszary, w których młodzi mieszkańcy mogą coś zrobić dla swojej gminy, i sposoby wsparcia ich przez samorząd.

Kanały i zasady komunikacji

W propozycjach uczniów na wypracowanie kanałów i zasad komunikacji między urzędem a młodzieżą znalazły się:

- powołanie Gminnego Pełnomocnika do spraw młodzieży,
- organizacja regularnych (np. kwartalnych) spotkań władz z organizacjami lub nieformalnymi grupami młodzieżowymi,

- organizacja debat, paneli dyskusyjnych oraz kampanii,
- systematyczne zamieszczanie informacji w mediach społecznościowych,
- powołanie Młodzieżowej Rady Gminy,
- prowadzenie regularnej ewaluacji działań lokalnej władzy z udziałem młodzieży.

Wizja kierunku rozwoju gminy w perspektywie pięciu lat

Szanse	Zagrożenia
• Liczne osiągnięcia sportowe i edukacyjne mieszkańców. • Zwiększenie różnorodności zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. • Możliwość pozyskiwania funduszy zewnętrznych. • Przychylna polityka gminy wobec rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. • Spójna wizja rozwoju gminy i efektywne zarządzanie środkami publicznymi. • Aktywizacja mieszkańców poprzez działalność w organizacjach pozarządowych. • Dogodne położenie geograficzne gminy Jednorzec. • Powstawanie nowych lokali gastronomicznych. • Bezpieczne i sprzyjające środowisko do życia i rozwoju mieszkańców. • Zwiększenie dostępności korepetycji i wsparcia edukacyjnego. • Wprowadzenie skutecznej promocji gminy Jednorzec w regionie i kraju. • Inwestycje w wydarzenia kulturalne w każdej miejscowości gminy.	• Niedostateczna liczba miejsc pracy na lokalnym rynku. • Zwiększone ryzyko występowania smogu i zanieczyszczeń powietrza. • Zagrożenia cyfrowe, zwłaszcza wobec osób wykluczonych technologicznie. • Wzrost problemów związanych z nadużywaniem alkoholu i innych używek. • Postępujące starzenie się społeczeństwa. • Ograniczona dostępność instytucji publicznych i usług dla mieszkańców. • Niska liczba inwestycji prywatnych i publicznych. • Spadająca liczba urodzeń. • Emigracja młodych mieszkańców w poszukiwaniu pracy.

Co młodzież może zrobić dla swojej gminy i jak samorząd może jej w tym pomóc?

Młodzi mieszkańcy gminy Jednorzec są gotowi aktywnie angażować się w życie społeczne, kulturalne i obywatelskie swojej społeczności. Chcą współorganizować wydarzenia gminne, takie jak Festiwal Baśniowy, warsztaty międzypokoleniowe z Klubem Seniora czy inicjatywy promujące tradycje kurpiowskie. Młodzież pragnie tworzyć koła naukowe, koła zainteresowań oraz projekty wolontariackie, które pozwolą rozwijać pasję, budować więzi społeczne i wzmacniać lokalną tożsamość. Uczniowie są również gotowi brać czynny udział w sesjach i spotkaniach samorządowych, podczas których mogliby dzielić się swoimi pomysłami, opiniami oraz współtworzyć rozwiązania pro-młodzieżowe i pro-obywatelskie, sprzyjające rozwojowi całej gminy.

Młodzież jednak potrzebuje wsparcia, a samorząd może skutecznie pomóc jej w realizacji inicjatyw poprzez wydzielenie części budżetu partycypacyjnego oraz rozwój systemu mentorskiego. Gmina może angażować się w rozwój świadomości obywatelskiej młodych ludzi, wspierać nieformal-

ne grupy młodzieżowe oraz zapewnić im miejsce spotkań, sprzyjające wymianie pomysłów. Istotne jest również, aby szkoły, biblioteka i lokalne instytucje kultury współpracowały przy organizacji zajęć pozalekcyjnych i warsztatów rozwojowych. Gmina może dodatkowo organizować regularne spotkania z mentorami, przedsiębiorcami i specjalistami, którzy pomogą młodzieży w wyborze ścieżki zawodowej. Ważne jest także prowadzenie szkoleń rozwijających przedsiębiorczość, kompetencje społeczne i poczucie własnej wartości, co zwiększa szanse młodych ludzi na rynku pracy. Uzupełnieniem tych działań powinno być dostosowanie lokalnej oferty edukacyjnej do potrzeb rynku, możliwość korzystania z programów edukacyjnych (np. Erasmus) oraz nawiązanie współpracy z uczelniami wyższymi, by umożliwić młodzieży dalszy rozwój. Takie kompleksowe podejście pozwoli młodym mieszkańcom w pełni uczestniczyć w życiu społecznym gminy i współtworzyć jej przyszłość.

Młodzieżowa Rada Gminy (MRG)

Korzyści z funkcjonowania MRG	Wyzwania i bariery efektywnego działania MRG
• możliwość realnego wpływu młodzieży na decyzje samorządu; • reprezentowanie interesów młodych ludzi przez MRG w strukturach lokalnych; • lepszy przepływ informacji między władzami a społecznością uczniowską; • rozwijanie kompetencji obywatelskich i organizacyjnych wśród młodzieży; • kształtowanie poczucia odpowiedzialności za sprawę gminy; • dzięki wprowadzaniu rozwiązań utworzonych przez MRG, młodzież chętniej będzie uczestniczyć w życiu gminy.	• ryzyko ograniczonej skuteczności działań MRG, jeśli jej postulaty nie będą traktowane poważnie przez dorosłych samorządowców; • ryzyko ograniczonego zaangażowania młodzieży, jeśli działania Rady będą postrzegane wyłącznie jako formalność, co podkreśla potrzebę aktywnego wsparcia ze strony gminy w zapewnieniu realnego wpływu jej członków; • konieczność zapewnienia odpowiedniego wsparcia organizacyjnego, merytorycznego i finansowego, aby MRG mogła efektywnie funkcjonować.

Podsumowanie

Rekomendacje

Gmina Jednorzec powinna w pierwszej kolejności rozwijać infrastrukturę służącą spędzaniu czasu wolnego, ponieważ młodzież wyraźnie sygnalizuje brak miejsc integracji, a także zwraca uwagę na niewykorzystany potencjał lokalnych obiektów. Tworzenie atrakcyjnych, dostępnych i bezpiecznych miejsc spotkań oraz wydarzeń kulturalnych mogłoby znacząco podnieść jakość życia mieszkańców i zmniejszyć ryzyko społecznego odpływu młodych ludzi do większych ośrodków.

Równocześnie gmina powinna wzmocnić działania związane z poprawą jakości środowiska naturalnego, w świetle stwierdzonych przez młodzież problemów z brudem na ulicach, nielegalnymi wysypiskami, zanieczyszczeniami wód oraz niewystarczającą kontrolą nad jakością lokalnych zasobów wodnych. Konsekwentne wdrażanie systemu edukacji ekologicznej, połączone z praktycznym wsparciem inicjatyw oddolnych – takich jak lokalne kampanie, akcje sprzątania czy monitoring dzikich wysypisk – może nie tylko poprawić stan środowiska, lecz także zwiększyć poczucie odpowiedzialności mieszkańców za przestrzeń wspólną.

Niezwykle istotnym wyzwaniem jest wzmocnienie transportu publicznego, ponieważ rzadkie kursy autobusów, brak przystanków w mniejszych miejscowościach i słaba jakość dróg ograniczają mobilność młodych mieszkańców i utrudniają im codzienne funkcjonowanie. Gmina powinna kontynuować rozmowy z powiatem oraz rozwijać sieć połączeń i przystanków, a także inwestować w ścieżki rowerowe i chodniki, zwłaszcza w miejscowościach peryferyjnych, co wynika zarówno z oczekiwań młodzieży, jak i z długofalowej potrzeby przeciwdziałania wykluczeniu komunikacyjnemu.

W obszarze edukacji i infrastruktury szkolnej samorząd powinien podejmować zdecydowane działania modernizacyjne, ponieważ młodzież wskazuje na problemy z jakością budynku szkoły, koniecznością wymiany okien oraz poprawy warunków termicznych i technicznych. Biorąc pod uwagę rosnący udział wydatków gminy na oświatę (wzrost o 45% w latach 2021–2024), niezbędne jest skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych, które umożliwią kompleksową modernizację, a tym samym stworzą bardziej komfortowe środowisko edukacyjne dla uczniów i nauczycieli.

Gmina powinna także rozbudowywać system komunikacji z mieszkańcami poprzez rozwijanie mediów społecznościowych, tworzenie jasnych kanałów dialogu oraz włączanie młodzieży w procesy konsultacyjne, zwłaszcza że sama młodzież wskazała na potrzebę powołania Pełnomocnika ds. młodzieży i Młodzieżowej Rady Gminy. Wzmocnienie partycypacji młodych pozwoli nie tylko lepiej odpowiadać na ich potrzeby, lecz także budować w nich poczucie wpływu i odpowiedzialności za lokalną wspólnotę.

Wreszcie gmina powinna wykorzystać swoje atuty – w tym silne więzi społeczne, walory przyrodnicze, tradycję kurpiowską i dynamicznie rozwijające się organizacje pozarządowe – aby tworzyć spójny i atrakcyjny wizerunek Jednorzeczka jako miejsca bezpiecznego, gościnnego i sprzyjającego rozwojowi. Wzmocnienie lokalnej tożsamości, organizacja wydarzeń w każdej miejscowości oraz skuteczna promocja dziedzictwa mogłyby przyczynić się do zatrzymania młodych oraz przyciągania nowych mieszkańców.

Młodzi mieszkańcy Jednoróżca powinni aktywnie angażować się w życie społeczne gminy, ponieważ można stwierdzić, że mają zarówno gotowość, jak i potencjał do współtworzenia wydarzeń, inicjatyw kulturalnych, wolontariatu czy projektów międzypokoleniowych.

Powinni również korzystać z możliwości partycypacyjnych, w tym z postulowanej Młodzieżowej Rady Gminy, ponieważ taka struktura daje realny wpływ na decyzje samorządu i pozwala młodzieży przedstawiać swoje oczekiwania dotyczące infrastruktury, bezpieczeństwa, kultury czy transportu. Regularne uczestnictwo w sesjach, konsultacjach oraz spotkaniach z władzami pozwoli im na bieżąco monitorować działania gminy i wzmacniać swoją sprawczość.

Młodzież może też aktywnie uczestniczyć w akcjach proekologicznych, edukacyjnych i społecznych, ponieważ problemy środowiskowe — takie jak nielegalne wysypiska czy zanieczyszczenie wód — wymagają zarówno działań systemowych, jak i oddolnych. Współpraca z gminą przy kampaniach edukacyjnych, inicjatywach sprzątania lub promocji właściwych postaw ekologicznych mogłaby ugruntować rolę młodych mieszkańców jako strażników lokalnego środowiska.

Warto również, aby młodzież rozwijała projekty wolontariackie, koła naukowe i koła zainteresowań, które nie tylko wzbogacą lokalną ofertę edukacyjną, lecz także pozwolą młodym budować kompetencje cyfrowe, organizacyjne i przedsiębiorcze. Udział w takich inicjatywach ułatwia nawiązywanie kontaktów, rozwija poczucie odpowiedzialności oraz może otworzyć drogę do pracy w przyszłości — zwłaszcza w kontekście ograniczonego lokalnego rynku zatrudnienia.

Młodzi mieszkańcy powinni również aktywnie zgłaszać swoje pomysły i potrzeby dorosłym oraz samorządowi, ponieważ tylko stała komunikacja pozwala na kształtowanie polityki dostosowanej do realnych wyzwań. Jeżeli młodzież będzie konsekwentnie artykułować swoje oczekiwania, a władze będą je traktować poważnie, proces ten może doprowadzić do trwałych zmian, w tym do tworzenia miejsc spotkań, poprawy transportu, zwiększenia bezpieczeństwa czy rozbudowy oferty rekreacyjnej.

